

Labklājības ministrijas un Latvijas Pašvaldību savienības sarunu protokols

Rīgā

2012.gada 9.maijā

Sarunas notiek Labklājības ministrijā (turpmāk – LM), Skolas ielā 28

Sarunas vada

- I.Viņķele – Labklājības ministre
- A.Jaunsleinis – Latvijas Pašvaldību savienības (turpmāk – LPS) priekšsēdis

No LPS piedalās:

- S.Šimfa – Padomniece veselības un sociālajos jautājumos
- I.Mutjanko – Padomniece sabiedrisko attiecību jautājumos
- G.Libeks – Veselības un sociālo jautājumu komitejas priekšsēdētājs, Jaunjelgavas novada domes priekšsēdētājs
- A.Rublis – Jelgavas pilsētas domes priekšsēdētāja vietnieks
- A.Spridzāns – Dobeles novada domes priekšsēdētājs
- K.Ļaksa – Dobeles novada domes priekšsēdētāja vietnieks, Sociālās komitejas priekšsēdētājs
- Ā.Gaile – Bauskas novada domes deputāte
- I.Kubliņa – Bauskas novada Sociālā dienesta vadītāja
- I.Gaile – Aizkraukles novada domes deputāte, Sociālā dienesta vadītāja
- R.Rubina – Jēkabpils novada Sociālā dienesta vadītāja
- J.Troška – Rēzeknes novada pašvaldības izpilddirektors
- V.Ratņiks – Daugavpils pilsētas Sociālo lietu pārvaldes jurists
- E.Matisone – Līvānu novada domes Personāla vadības un administratīvās daļas personāla speciāliste
- A.Briška – Līvānu novada Sociālā dienesta vadītāja
- L.Laicāne – Balvu novada Sociālā dienesta Sociālās palīdzības nodaļas vadītāja
- E.Pormeistere – Valkas novada domes deputāte, Sociālās komitejas vadītāja, Nodarbinātības valsts aģentūras Valkas filiāles vadītāja
- J.Liberts – Apes novada domes priekšsēdētājas vietnieks
- R.Kalniņa – Alūksnes novada Sociālā dienesta vadītāja
- V.Vārtukapteine – Alūksnes novada Sociālā dienesta vadītājas vietniece
- I.Sietiņšone – Cēsu novada Sociālā dienesta direktore
- I.Indričeva – Gulbenes novada Sociālā dienesta sociālās palīdzības organizatore
- A.Beļajeva – Gulbenes novada Sociālā dienesta sociālā darbiniece
- A.Blīgzna-Viķe – Beverīnas novada domes deputāte, Sociālā dienesta vadītāja
- R.Zīdere – Kocēnu novada domes priekšsēdētāja vietniece
- S.Rumba – Kocēnu novada domes deputāte, Sociālā dienesta vadītāja
- A.Šteinbergs – Latvijas Pašvaldību Sociālās aprūpes institūciju apvienības (LPSAIA) priekšsēdētājs, Ogres pašvaldības pansionāta "Madliena" direktors
- L.Grobiņa – Jūrmalas pilsētas Labklājības pārvaldes vadītāja
- I.Balgalve – „Tukuma novada sociālā dienesta” direktore
- M.Gaile – „Tukuma novada sociālā dienesta” direktores vietniece

- B.Skuja – Rīgas domes Labklājības departamenta Sociālās pārvaldes Sociālās palīdzības administrēšanas nodaļas vadītāja
 I.Lukašinska – Rīgas domes Labklājības departamenta Sociālās pārvaldes Nodarbinātības nodaļas vadītāja

No LM piedalās:

- M.Poršņova – Ministres padomniece
 I.Kurme – Ministres biroja vadītāja
 L.Grafa – Valsts sekretāra vietniece, valsts sekretāra p.i.
 D.Jakaite – Finanšu un attīstības departamenta direktora vietniece
 I.Lipskis – Darba departamenta direktors
 A.Dūdiņš – Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības departamenta direktora vietnieks - Sociālo pakalpojumu un sociālā darba attīstības nodaļas vadītājs, direktora p.i.
 I.Skrodele-
 Dubrovska – Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības departamenta Sociālo pakalpojumu un sociālā darba attīstības nodaļas vadošā referente
 S.Rozentāle – Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības departamenta Sociālo pakalpojumu un sociālā darba attīstības nodaļas vecākā referente
 E.Dorožkina – Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības departamenta Sociālo pakalpojumu organizācijas nodaļas vadītāja
 A.Masejeva – Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības departamenta Sociālās palīdzības un sistēmas monitoringa nodaļas vadītāja
 D.Zvirgzdiņa – Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības departamenta Sociālās palīdzības un sistēmas monitoringa nodaļas vadošā referente
 M.Pavasare – Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības departamenta Sociālās palīdzības un sistēmas monitoringa nodaļas vecākā referente
 A.Palže – Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības departamenta Sociālās palīdzības un sistēmas monitoringa nodaļas vecākais referents
 L.Stabulniece – Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības departamenta Sociālo pakalpojumu ieviešanas nodaļas vadošā referente
 L.Liepiņa – Bērnu un ģimenes politikas departamenta direktore
 E.Kūla – Vienlīdzīgu iespēju politikas nodaļas vecākā referente
 S.Silova – Eiropas Savienības struktūrfondu departamenta Struktūrfondu politikas nodaļas vadītāja
 M.Kupče – Komunikāciju nodaļas vadītāja

No Valsts darba inspekcijas (turpmāk –VDI) piedalās:

- R.Lūsis – Direktors
 V.Virza – Vadošais juriskonsults

No Nodarbinātības valsts aģentūras (turpmāk – NVA) piedalās:

- V.Pūliņa – Direktora vietniece, direktora p.i.
 I.Kalvāne – Pakalpojumu departamenta direktore

Protokolē:

Z.Uzuliņa – LM Finanšu un attīstības departamenta Sociālās politikas plānošanas un attīstības nodaļas eksperte

Sarunas sāk plkst.11.⁰⁶

Labklājības ministre un LPS priekšsēdis atklāj sarunas un apstiprina darba kārtību.

Darba kārtības jautājumi:

1. Sociālās palīdzības pabalstu sistēmas reforma
2. Pašvaldību loma sociālās rehabilitācijas un sociālās aprūpes pakalpojumu dzīvesvietā pieejamības īstenošanai
3. Nedeklarētās nodarbinātības mazināšanas iespējas pašvaldībās
4. Darba un sociālo prasmju saglabāšanas, atjaunošanas un apgūšanas pasākumi pašvaldībās
5. Nodarbinātības attīstības iespējas nākotnē

1. Sociālās palīdzības pabalstu sistēmas reforma

Ziņo: A.Dūdiņš

Izsakās: G.Libeks, I.Viņķele, M.Pavasare, I.Gaile, A.Dūdiņš, A.Masejeva, A.Blīgzna-Vīķe, I.Balgalve, L.Grobiņa, I.Sietiņšone, I.Kubliņa, E.Pormeistare, A.Spridzāns, D.Zvirgzdiņa, B.Skuja, I.Skrodele-Dubrovka, S.Šimfa

LM informē:

Izstrādāts pirmais variants piedāvājumam par sociālās palīdzības sistēmas reformu, kas paredz:

- 1) atteikties no trūcīgas ģimenes (personas) statusa kā atsevišķa statusa, materiālā stāvokļa novērtējumu iekļaujot sociālās palīdzības piešķiršanas procedūrā;
- 2) paplašināt pašvaldību tiesības un atbildību pašām izlemt par sociālās palīdzības apjomu un sniegšanas formu, normatīvajos aktos nosakot minimālo ienākumu robežu, sākot ar kuru palīdzība sniedzama;
- 3) pašvaldībām obligāti maksājamo sociālās palīdzības pabalstu - pabalstu garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai - aizstāt ar iztikas pabalstu un integrācijas pabalstu, taču arī jaunie pabalsti būtu ienākumu testēti;
- 4) sociālo palīdzību pamatā vērst uz darbaspējīgo klientu atgriešanu darba tirgū (legālās darba tiesiskajās attiecībās);
- 5) rēķinoties ar daļu klientu, kuri praktiski nav atgriežami darba tirgū, paredzēt šiem klientiem pabalstu minimālā apmērā, nosakot iztikas pabalsta līmeni, pamatojoties uz Pasaules Bankas ierosināto absolūtās nabadzības līmeni Austrumeiropas un Centrāleiropas valstīm.

Gan iztikas pabalstam, gan integrācijas pabalstam pašlaik paredzēti vairāki varianti, kas atšķiras ar dažādām modifikācijām.

Iztikas pabalsta maksimālais apmērs paredzēts 35 Ls vienai personai mēnesī. Iztikas pabalsta maksimālo apmēru mājražniecībai (35 Ls reizināts ar mājražniecības locekļu skaitu) paredzēts samazināt par mājražniecībā ietilpstošo personu kopējo ienākumu summu. Iztikas pabalstu būtu jāfinansē pilnībā no pašvaldības līdzekļiem.

Integrācijas pabalsts paredzēts sociālā dienesta klientam, kurš ir gatavs sadarboties ar pašvaldības sociālā dienesta sociālo darbinieku un aktīvi iesaistīties savas sociālās problēmas risināšanā, tai skaitā bezdarbniekam iesaistoties aktīvajos nodarbinātības pasākumos un aktīvi meklējot algotu darbu. Pirmais variants: Ls 70 mēnesī personai, kas dzīvo viena savukārt mājsaimniecībā – Ls 70 mēnesī pirmajai pilngadīgai personai, Ls 50 otrajai un nākamajām personām, un Ls 35 bērnam līdz četrpadsmit gadu vecumam. Integrācijas pabalsta maksimālo apmēru aprēķina, saskaitot katrai personai mājsaimniecībā noteikto maksimālo apmēru. Integrācijas pabalsta maksimālais apmērs tiek samazināts par mājsaimniecībā ietilpstošo personu kopējo ienākumu summu. Izmaksas periods – 6 mēneši ar iespēju termiņu pagarināt. Otrais variants: integrācijas pabalsts ir Ls 70 mēnesī darba tirgū integrējamai personai un Ls 35 pārējām mājsaimniecības personām. Izmaksas periods – 10 mēneši. Personām, kuras atgriezušās darba tirgū, pabalstu turpina maksāt vēl 2 mēnešus.

Integrācijas pabalstu valsts līdzfinansētu 50 % apmērā. Kā pirmais noteiktu laika periodu tiek maksāts integrācijas pabalsts, kura uzdevums ir sniegt mērķētu atbalstu mājsaimniecībai krīzes situācijā. Pēc noteiktā termiņa beigām, palīdzības apmērs tiek samazināts, t.i., mājsaimniecība pie noteiktiem apstākļiem var pretendēt uz iztikas pabalstu.

LM aicina LPS izteikties par:

- 1) atteikšanos no trūcīgas ģimenes (personas) statusa (variants – statuss tiek saglabāts) un šīs izmaiņas iespējamo ieviešanas laiku;
- 2) priekšlikumiem jaunajiem pabalstiem: iztikas un integrācijas pabalstam.

LPS viedoklis:

Piedāvājums darba apjomu sociālajiem dienestiem nemazinās.

Vērš uzmanību, ka trūcīgā statuss dod atvieglojumus vai priekšrocības valsts pakalpojumu saņemšanā dažādās nozarēs, t.sk., veselības aprūpē; kā arī trūcīgā statuss ir viens no kritējiem pašvaldību noteikto sociālās palīdzības pabalstu piešķiršanā (piem., brīvpusdienas trūcīgo ģimeņu bērniem). Ja trūcīgā statusu likvidē, jārisina jautājums par atvieglojumu vai priekšrocību pakalpojumu un pabalstu saņemšanā saglabāšanu balstoties uz citiem kritērijiem. Gadījumā, ja tālāk tiek virzīts priekšlikums atteikties no trūcīgā statusa – tā vietā jāizstrādā vienkārši izprotams, visu līmeņu pārvaldē (gan valsts, gan pašvaldību) vienoti piemērojams mehānisms klienta materiālās situācijas izvērtēšanai.

Neskatoties uz paredzēto valsts līdzfinansējumu integrācijas pabalstam, ir skaidrs, ka būs nepieciešami papildus pašvaldību līdzekļi tā izmaksai. Interesējas vai paredzētas izmaiņas Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma normā, kas nosaka ienākumu veidus, kurus neņem vērā vērtējot personas materiālo situāciju¹. Interesējas vai ir veikts piedāvājuma ietekmes uz pašvaldību budžetiem izvērtējums un vai plānots paaugstināt minimālo mēneša darba algu.

Aicina piešķirt vairāk līdzekļu aktīvajiem darba tirgus politikas pasākumiem, paredzot to ietvaros atbalstīt, piemēram, bezdarbnieka izdevumus transportam, lai nokļūtu uz pasākuma norises vietu.

Atzinīgi vērtē LM piedāvājumu sociālo palīdzību pamatā saistīt ar darbaspējīgo klientu atgriešanu darba tirgū, kas nozīmē aktīvāku sociālo darbu ar klientu; kā arī faktu, ka atsevišķi tiek skatīta tāda sociālās palīdzības klientu grupa, kura, neskatoties uz ieguldīto sociālo darbu, nav motivējama integrēties darba tirgū. Aicina normatīvajos aktos skaidri definēt atbalsta apjomu šai klientu grupai.

¹ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 5.panta „Sociālās palīdzības sniegšanas pamatprincipi” (3) daļas 2.punkts

Pašvaldībām ir problēmas darbam sociālajā dienestā piesaistīt atbilstošas kvalifikācijas speciālistus. Būtu jāpalielina atalgojums sociālajā dienestā strādājošiem, kā arī jāizvērtē iespējas vienkāršot sociālā darba speciālistu izglītības sistēmu.

Piedāvājums rūpīgi jāizvērtē un jāizdiskutē LPS struktūrvienībās. Aicina LM aprēķināt izmaiņu ietekmi uz pašvaldību budžetiem un sola to darīt arī no savas puses.

LM viedoklis:

Atsakoties no prasības noteiktus sociālās palīdzības pabalstus pašvaldībām maksāt obligāti un paplašinot pašvaldību tiesības un pienākumu pašām izlemt par sociālās palīdzības apjomu un sniegšanas formu, tiks mazināts valsts noteiktais slogs pašvaldībām. Ņemot vērā, ka ne visas trūcīgā statusu ieguvušas personas var pretendēt uz pabalstu garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai, taču var izmantot atvieglojumus vai priekšrocības gan valsts un pašvaldību, gan arī NVO sniegto pakalpojumu saņemšanā, un, ja tiks izlemts atteikties no trūcīgā statusa, sociālajiem dienestiem vairs nebūs jāizsniedz izziņas par atbilstību trūcīgā statusam. LM neapšaubāmi strādās pie risinājuma, lai atceļot trūcīgā statusu, personas nezaudētu sociālās garantijas, ko statuss piedāvā šobrīd – ja vien pakalpojumu „turētāji” paši tās neatceļ.

Jautājumā par mēdijos un sabiedrībā izplatīto viedokli, ka valstī ir ne mazums mājsaimniecību, kuras sociālās palīdzības pabalstos mēnesī saņem 400 latu un vairāk, LM informē par tikko veiktās sociālo dienestu aptaujas rezultātiem. Aptaujai atsaucās 60,5 % pašvaldību sociālo dienestu. Pieci – trīs novadu un divi republikas pilsētu - pašvaldību sociālie dienesti norādīja uz šādiem gadījumiem. Trijās novadu pašvaldībās bija pa vienai ģimenei, kura konkrētā mēnesī saņēma pabalstu, kas lielāks par 400 latiem. Tās bija ģimenes ar deviņiem, septiņiem un pieciem bērniem. Vienā republikas pilsētā astoņas ģimenes saņēma pabalstus, kuru kopējā summa lielāka par 400 latiem mēnesī. Tās bija ģimenes, kurās ir pieci līdz desmit bērni. Vislielākais ģimeņu, kuras saņēmušas pabalstu „lielo” kopsummā, skaits ir Rīgā. Taču šīs summas veidojas nevis no Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā un Ministru kabineta (turpmāk – MK) noteikumos noteiktajām normām, bet gan atbilstoši Rīgas pašvaldības saistošajiem noteikumiem.

Trūcīgā statuss vien klienta problemātiku neraksturo. Sociālais darbs ar klientu sākas ar viņa situācijas kopumā, ne tikai materiālā stāvokļa, izvērtējumu un problēmu konstatēšanu. Turklāt ne mazāk svarīgi ir apzināt gan klienta paša, gan arī visus pieejamos, tajā skaitā valsts un pašvaldības resursus. Ja šie resursi nav pietiekoši, lai klienta stāvokli uzlabotu vai - kā minimums – nepasliktinātu, tad atbalsts klientam tiek sniegts pabalstu veidā. Tā kā galvenais atbildīgais par situācijas uzlabošanu ir klients pats, tad sociālajam darbiniekam ne vien nav „jāstrādā” klienta vietā, bet gan jāvairo klienta paša atbildība par saviem lēmumiem un darbību.

Sociālā darba speciālistu izglītības sistēma un tās ietvaros iegūstamās profesijas šobrīd ir optimālas, lai rezultātā sociālais dienests būtu komplektēts no dažādiem sociālā darba speciālistiem, kas visi kopā spēj nodrošināt maksimāli profesionālu palīdzību.

Minimālās mēneša darba algas paaugstināšana vai kopējā pabalstu apjoma samazināšana nav ilgtspējīgs risinājums. Jārod risinājums kā pie esošā minimālās mēneša darba algas apmēra motivēt darbaspējīgos sociālā dienesta klientus strādāt.

Puses vienojās:

- 1) LM līdz 25.05.2012. nosūtīs LPS reformas izklāstu, t.sk., ar aprēķiniem par prognozējamo katra varianta ietekmi uz valsts un pašvaldību budžetiem.
- 2) LPS savu vērtējumu un ierosinājumus par sociālās palīdzības pabalstu reformu sniegs LM līdz 01.07.2012., atsevišķi atspoguļojot viedokli par LM ierosinājumu atteikties no trūcīgā

ģimenes (personas) statusa.

2. Pašvaldību loma sociālās rehabilitācijas un sociālās aprūpes pakalpojumu dzīvesvietā pieejamības īstenošanai

Ziņo: A.Dūdiņš

Izsakās: A.Šteinbergs, S.Šimfa, E.Dorožkina, I.Sietiņšone, A.Spridzāns, L.Liepiņa

LM viedoklis:

Pārāk lielu proporciju sociālajos pakalpojumos sastāda pakalpojumi institūcijās. Situācija būtu maināma, lai galvenokārt pakalpojumi būtu saņemami dzīvesvietā. No 2007.gada pašvaldībām pieejami Eiropas Savienības struktūrfondu līdzekļi alternatīvo sociālo pakalpojumu, sevišķi sociālās rehabilitācijas un institūcijām alternatīvas sociālās aprūpes attīstībai, kas tiek veiksmīgi izmantoti (atbalstīti 95 projekti). Gandrīz pusi projektu iesniegušas pašvaldības. LM sākusī darbu pie jauna politikas plānošanas dokumenta – Pamatnostādnēm sociālo pakalpojumu attīstībai 2013.-2019.gadam (turpmāk – Pamatnostādnes), t.sk., lai noteiktu arī institūcijām alternatīvo sociālās aprūpes pakalpojumu attīstības virzienus.

LM aicina LPS izteikties par:

- 1) bērnu līdz 3 gadu vecumam aprūpes deinstitucionalizācijas iespējām;
- 2) projektu, kas ar Eiropas Savienības struktūrfondu līdzekļu palīdzību īstenoti sociālās rehabilitācijas un institūcijām alternatīvu sociālās aprūpes pakalpojumu attīstībai reģionos, rezultātu ilgtspēju;
- 3) valsts un pašvaldību atbildības sadalījumu nākotnē - rīcībpolitiku sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu attīstībai;
- 4) pašvaldību piekļuves finansējumam iespējām sociālo pakalpojumu attīstībai Nacionālā attīstības plāna 2014.-2020.gadam kontekstā.

LPS viedoklis:

Pašvaldību sniegtā sociālā rehabilitācija lielā daļā gadījumu ir nepietiekami efektīva, ja paralēli tai persona nevar saņemt otrā posma medicīnisko rehabilitāciju, kas īpaši cilvēkiem ar invaliditāti un hroniskām saslimšanām periodiski ir nepieciešama visa mūža garumā. LPS šo jautājumu pastāvīgi aktualizē gan sarunās ar LM, gan Veselības ministriju (turpmāk – VM). Taču problēma joprojām pastāv. Arī LM vajadzētu strādāt ar VM, lai nodrošinātu sociālās rehabilitācijas sasaisti ar medicīnisko rehabilitāciju, vēršot uzmanību, ka pēdējā pašvaldībās pieejama nevienmērīgi valsts teritorijā un ka sociālā rehabilitācija bez medicīniskās rehabilitācijas bieži vien nav efektīva. Piemēram, personām ar garīga rakstura traucējumiem trūkst iespējas ambulatorai aprūpei, ko nodrošinātu psihiatrijas māsas. Aicina veidot darba grupu ilgtspējīga integrētu rehabilitācijas pakalpojumu modeļa izveidei, iesaistot arī VM.

Problemātiska ir arī tehnisko palīglīdzekļu nodrošināšana.

Aicina nākošajā Eiropas Savienības struktūrfondu līdzekļu plānošanas periodā Eiropas Sociālā fonda projektos sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu attīstībai vairāk līdzekļu atļaut izmantot infrastruktūras attīstībai. Jāmazina pārmērīgā birokrātija – nav saprotama nepieciešamība pēc kontroles, ko veic Nodarbinātības valsts aģentūra kā Eiropas Sociālā fonda starpniekinstitūcija, pārbaudot lēmumus, ko pieņēmis Iepirkumu uzraudzības birojs.

Nākošajā Eiropas Savienības struktūrfondu līdzekļu plānošanas periodā lielāka uzmanība būtu veltāma atbalstam, lai nodrošinātu valsts un pašvaldību pakalpojumus sniedošo institūciju

vienmērīgu izvietojumu valsts teritorijā. Iespējams, jādoma par multifunkcionālu centru veidošanu.

LM viedoklis:

LM atbalsta pašvaldību ilgstošas sociālās rehabilitācijas un sociālās aprūpes institūciju saglabāšanu un šo pakalpojumu turpmāku attīstību, tomēr aicina lielāku uzmanību veltīt alternatīvo sociālās aprūpes pakalpojumu attīstīšanai.

LM jautājumu par ilgtspējīgu sociālās un medicīniskās rehabilitācijas pakalpojumu modeli risinās izstrādājot Pamatnostādnes, kuras tiks saskaņotas arī ar LPS.

Izsniegto tehnisko palīglīdzekļu skaits aug, taču vienlaicīgi palielinās arī rinda pēc tiem. Arī tehnisko palīglīdzekļu jautājumu plānots ietvert Pamatnostādnēs. LPS aicināta sniegt priekšlikumus.

Nemot vērā, ka nākamā Eiropas Savienības struktūrfondu plānošanas perioda programmdokumenta veidošana būs ciešā sasaistē ar Nacionālo attīstības plānu 2014.-2020.gadam, kurš pašlaik tiek izstrādāts, aicina izmantot LPS pārstāvi darba grupā prioritātes „Izaugsmi atbalstošas teritorijas” izstrādei, lai šīs prioritātes rīcības virzienā „Pakalpojumu pieejamība līdzvērtīgu dzīves un darba apstākļu radīšanai” ietvertu pašvaldības interesējošos jautājumus.

Aicina LPS uz sadarbību bērnu līdz 3 gadu vecumam aprūpes deinstitutionalizācijas jautājuma risināšanā. LM nav zināma LPS nostāja šajā jautājumā un būtu lietderīgi to noskaidrot pirms ministrija izstrādā priekšlikumus izskatīšanai Ministru kabinetā. Aicina arī bērnu līdz 3 gadu vecumam aprūpes deinstitutionalizāciju noteikt kā prioritāru pašvaldību sociālo pakalpojumu attīstībā.

Puses vienojās:

- 1) LPS iesniegs LM viedokli par bērnu līdz 3 gadu vecumam aprūpes deinstitutionalizācijas iespējām.
- 2) LPS nodrošinās līdzdalību un konstruktīvus priekšlikumus Pamatnostādņu izstrādes procesā.

3. Nedeklarētās nodarbinātības mazināšanas iespējas pašvaldībās

Ziņo: R.Lūsis

Izsakās: G.Libeks, R.Lūsis, S.Šimfa, M.Pavasare, A.Masejeva, L.Grobiņa, I.Viņķele, A.Jaunsleinis

LM informē par Valsts darba inspekcijas (turpmāk – VDI) darba rezultātiem 2011.gadā un 2012.gada 1.ceturksnī:

- saistībā ar neregistrēto nodarbinātību 2011.gadā veiktas 3 248 pārbaudes, t.sk., atkārtotas pārbaudes – 232 (7,14 %); apsekojumu rezultativitāte - 34,05 %;
- 885 uzņēmumos konstatēta neregistrēta nodarbināšana, atklāti 2 958 ēnstrādnieki un 221 uzņēmumā konstatēti „pirmās dienas” darba līgumi;
- 2011.gadā atklāto neregistrēti nodarbināto personu skaits (2 958), salīdzinot ar 2010.gadu (1 823), pieaudzis par 62 %;
- līdernožare, kurā atklāti ēnstrādnieki, ir būvniecība, taču, salīdzinot ar 2010.gadu, pārējās nozarēs atklāto ēnstrādnieku skaits ir ievērojami audzis;
- neregistrētā nodarbinātība rada zaudējumus gan valsts budžetam (neiekasēto nodokļu un

valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veidā, piemēram, rēķinot no minimālās mēneša darba algas (200 Ls) budžetā nesāņemtais iedzīvotāju ienākuma nodoklis ir Ls 33,25 mēnesī, jeb Ls 399 gadā), gan pašam ēnstrādniekam - liedzot saņemt adekvātas sociālās garantijas (sociālās apdrošināšanas pabalstus, atvaļinājumu, atlaišanas pabalstu);

- 2011.gadā neregistrēta nodarbinātība konstatēta arī 5 pašvaldībās, savukārt 2012.gada 1. ceturksnī - 2 pašvaldībās.

Pašvaldības neregistrēto nodarbinātību varētu mazināt savās struktūrās darba tiesiskās attiecības dibinot tikai uz darba līguma pamata, nevis uzņēmuma vai cita veida līguma; informējot VDI par neregistrētās nodarbinātības gadījumiem vai aizdomām par tādiem un saņemot informāciju no VDI par konstatētajiem neregistrēti nodarbinātajiem darbiniekiem, kuri, iespējams, saņem vai pretendē arī uz pašvaldības izmaksājamiem pabalstiem;

- 2011.gadā, piedaloties aktīvajā nodarbinātības pasākumā „Apmācības darba iemaņu iegūšanai un uzturēšanai, ja darba devējs ir pašvaldība” (t.s. „simtlatnieku programmā”), nelaimes gadījumos cietušas 10 personas, no tām letāls iznākums bijis 3 gadījumos;
- būtiskākie darba aizsardzības pārkāpumi pasākumā „Apmācības darba iemaņu iegūšanai un uzturēšanai, ja darba devējs ir pašvaldība”:
 - nebija veikts darba vides risku novērtējums,
 - nebija sastādīts darba aizsardzības pasākumu plāns,
 - nodarbinātie bezdarbnieki nebija iepazīstināti ar darba vides riska novērtējumu,
 - nodarbinātajiem bezdarbniekiem nebija veikta ievadapmācība un instruktāža darba aizsardzībā,
 - nebija norīkots apmācīts darba aizsardzības speciālists,
 - nodarbinātajiem bezdarbniekiem nebija pieejamas pirmās palīdzības aptieciņas;
- 2012.gada 1.ceturksnī apsekots nodarbinātības pasākums „Sociālo dienestu organizētie darbi un sociālo prasmju saglabāšana, atjaunošana un apgūšana pašvaldībās” (līdzdarbības pasākumi, saņemot pabalstu garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai (turpmāk – GMI pabalsts)), kurā konstatēti šādi pārkāpumi:
 - pabalsta saņēmējiem nebija veikta ievadapmācība un instruktāža darba aizsardzībā,
 - nebija nodrošināta pabalsta saņēmēju uzraudzība no pašvaldības puses.

LPS viedoklis:

Izsaka neizpratni par to, ka arī līdzdarbības pasākumus VDI uzskata par neregistrēto nodarbinātību, ja ar pabalsta saņēmēju - pasākuma veicēju nav noslēgts darba līgums.

LM viedoklis:

Ja darba līgums nepamatoti tiek aizstāts ar uzņēmuma līgumu, tad VDI to skaita kā neregistrētu nodarbinātību. Vērš uzmanību uz minētajiem nelaimes gadījumiem darbā ar letālu iznākumu – visas trīs personas mirušas tādu veselības traucējumu dēļ, kurus izraisīja neadekvāti izvēlēta darba slodze. Ir rūpīgi jāvērtē personas fiziskais stāvoklis un persona pirms darba veikšanas ir jānosūta uz obligāto veselības pārbaudi, ja nepieciešams.

LPS viedoklis:

Vēlreiz uzsver, ka prasība slēgt darba līgumu ar personu, kurai jāveic līdzdarbības pasākumi, saņemot GMI pabalstu, ir pretrunā MK 17.06.2009. noteikumiem Nr.550 „Kārtība, kādā aprēķināms, piešķirams, izmaksājams pabalsts garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai un slēdzama vienošanās par līdzdarbību”, kas neparedz darba līguma, bet gan

vienošanās par līdzdarbību² slēgšanu. Šajā gadījumā VDI arī ir saistoši MK noteikumi.

LM viedoklis:

Līdzdarbības pasākumi var būt dažāda rakstura un ne visos gadījumos obligāti saistāmi ar darba tiesiskajām attiecībām. Tomēr Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums tagad³ dod iespēju slēgt arī darba līgumu, ja nepieciešams (ja veicamā pasākuma raksturs atbilst darba tiesisko attiecību pazīmēm).

LM 2012.gada februārī, martā un aprīlī rīkotajās metodiskajās sanāksmēs pašvaldību sociālajiem dienestiem skaidroja jautājumu par nosacījumiem un kārtību Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 12. panta (4) daļas normu piemērošanā, iesaistot klientus līdzdarbības pasākumos. LM, veicot sociālo pakalpojumu kvalitātes kontroli, ne reizi vien ir konstatējusi, ka pašvaldību sociālie dienesti dokumentus par sociālās palīdzības pabalstu saņēmējiem noteiktajiem līdzdarbības pienākumiem noformē neprecīzi un nepietiekamā kvalitātē. Tieši situācijās, kad neprecīzi aizpildītas vienošanās par līdzdarbību dēļ VDI darbiniekiem nav iespējams pārliecināties, ka konkrētā persona līdzdarbības ietvaros ir konkrētajā laika brīdī nosūtīta uz konkrēto darbavietu izpildīt konkrētu uzdevumu, rodas konfliktsituācijas starp VDI darbiniekiem un pašvaldību darbiniekiem.

LPS viedoklis:

Interesējas vai sociālās palīdzības pabalstu saņēmēju līdzdarbības pienākumu kontrole ir VDI kompetencē? Jo personas līdzdarbības pienākums un uz vienošanās pamata tai noteiktie līdzdarbības pasākumi ir sociālā darba, nevis darba tiesisko attiecību sastāvdaļa.

Uzskata, ka normatīvajos aktos ir jāprecizē terminoloģija, skaidri un nepārprotami nosakot, kas ir „nodarbinātība” un kas - „līdzdarbības pasākums”.

LM viedoklis:

Acīmredzot nepieciešams papildus izglītojošs darbs no LM puses.

LPS viedoklis:

Interesējas kā VDI no neregistrētās nodarbinātības viedokļa vērtē brīvprātīgo darbu.

LM viedoklis:

Arī brīvprātīgais darbs var notikt uz līguma – brīvprātīgā darba līguma - pamata.

Puses vienojās:

- 1) LPS apkopos no pašvaldībām iegūto informāciju un informēs LM par problēmjautājumiem saistībā ar līdzdarbības pasākumu īstenošanu.
- 2) 2012.gada 2.pusgadā LM sadarbībā ar VDI organizēs semināru pašvaldībām par dažādu līgumu veidiem (t.sk., uzņēmuma līgumu) un to atbilstošu piemērošanu: par atšķirībām starp līdzdarbības pasākumiem, kuriem ir darba tiesisko attiecību raksturs un kuru veikšanai slēdzams darba līgums, un līdzdarbības pasākumiem, kuru veikšanai slēdzama vienošanās par sadarbību; līgumu, kāds slēdzams brīvprātīgā darba veikšanai, kā arī gadījumiem, kad slēdzams uzņēmuma līgums.
- 3) LPS aicinās pašvaldības ziņot VDI par neregistrētās nodarbinātības gadījumiem vai aizdomām

² MK 17.06.2009. noteikumu Nr.550 2.pielikums

³ Pēc grozījumiem, kas izdarīti ar 15.12.2011. („LV” 202 (4600), 23.12.2011., stājās spēkā ar 30.12.2011.) – likuma 12.panta 4.daļa

par tādiem.

- 4) Ņemot vērā, ka VDI jau regulāri informē Nodarbinātības valsts aģentūru (turpmāk – NVA) par atklātajiem ēnstrādniekiem un pašvaldību sociālie dienesti aktīvi sadarbojas ar NVA filiālēm, LPS aicinās pašvaldības izvērtēt nepieciešamību saņemt informāciju par atklātajiem ēnstrādniekiem no VDI un informācijas saņemšanai slēgt ar VDI vienošanos par sadarbību.

4. Darba un sociālo prasmju saglabāšanas, atjaunošanas un apgūšanas pasākumi pašvaldībās

Ziņo: I.Lipskis

Izsakās: E.Pormeistere, I.Sietiņšone, I.Lipskis, A.Spridzāns, I.Lukašinska

LM informē:

Ar 2012.gadu atjaunots aktīvais nodarbinātības pasākums „Algotie pagaidu sabiedriskie darbi” (turpmāk – APSD), kurš turpina 2011.gada nogalē noslēgto pasākumu „Apmācības darba iemaņu iegūšanai un uzturēšanai, ja darba devējs ir pašvaldība”. LM saņem ierosinājumus pārskatīt kritērijus bezdarbnieku iesaistei APSD. Kritērijus nav plānots pārskatīt. LM interesē – vai pašvaldības nosaka prioritārās bezdarbnieku mērķa grupas, kuras APSD iesaistāmas pirmkārt? Atbilstoši pašreizējām ministrijas prognozēm bezdarba līmenis tuvākajā nākotnē strauji nesaruks, tādējādi APSD plānoti arī 2013.gadā (2012.gada apjomā, ņemot vērā, ka MK 08.05.2012. sēdē lēma par virsisaistību uzņemšanos Eiropas Savienības struktūrfondu 2007.-2013.gada plānošanas perioda aktivitātēs⁴). 2012.gadā APSD plānots iesaistīt 22 000 bezdarbniekus.

Kritērijus iesaistei APSD varētu pārskatīt 2014.-2020.gada periodam – šim nolūkam veidojot starpinstiūciju darba grupu. Iespējams, pasākumā iesaistāmo personu kvotas varētu diferencēt pa reģioniem, izslēdzot tos, kur bezdarba līmenis ir zems.

Atgriežoties pie iepriekšējā darba kārtības jautājuma, atgādina, ka minētajās 2012.gada metodiskajās sanāksmēs pašvaldību sociālajiem dienestiem LM jau iepazīstināja ar paraugu līgumam par līdzdarbības pasākumiem.

Vēlreiz aicina LPS iesūtīt problēmjautājumus par līdzdarbības pienākumu noformēšanu dokumentāli un līdzdarbības pasākumu organizēšanu.

LPS viedoklis:

Par iesaistes APSD kritērijiem 2014.-2020.gadā - aicina apkopot pašvaldībās pašlaik noteiktos kritērijus, izvēlēties optimālos un iestrādāt normatīvajos aktos, lai tie būtu vienoti visām pašvaldībām.

Rosina piešķirt APSD papildus finansējumu, lai pasākumā varētu iesaistīt vairāk personu un paplašināt to pašvaldību sociālo dienestu darbības klientu loku, kuriem līdzdarbības pasākums varētu izpausties kā iesaiste APSD.

Atbalsta savstarpēju informēšanu par neregistrēto nodarbinātību. Aicina reģionālās VDI informēt vismaz sava reģiona NVA filiāles par atklātajiem ēnstrādniekiem.

Izsaka neizpratni – kādēļ bezdarbniekam pašam jāizsaka vēlme piedalīties APSD nevis viņam to piedāvā NVA inspektors?

Rīgas pašvaldība ir noteikusi savus kritērijus bezdarbnieku prioritārai iesaistei APSD (prioritāri tie, kuri saņem GMI pabalstu), un Rīgas domes Labklājības departamentam ir izveidojusies laba sadarbība ar NVA Rīgas filiāli, kura dod departamentam atgriezenisko saiti par

⁴ MK 08.05.2012. prot. Nr.25 26.§ Informatīvais ziņojums „Valsts budžeta virsisaistību iespējas Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2007.-2013.gada plānošanas perioda aktivitātēs”, TA-1008

NVA klientu vēlmēm iesaistīties APSD (ja tādas izteiktas).

LM viedoklis:

Atzīst, ka APSD būtu ļoti piemērots veids līdzdarbības pasākumam, ja šāda satura pasākums GMI pabalsta saņēmējam no sociālā dienesta puses noteikts kā līdzdarbības pienākums.

NVA strādā pēc noteiktas metodes, kur galvenais princips ir individuāla pieeja katram bezdarbniekam, tādēļ visiem nevar piedāvāt iesaistīties APSD. Jāņem vērā arī, ka katram aktīvajam nodarbinātības pasākumam ir normatīvi noteiktas mērķa grupas.

LPS viedoklis:

Aicina uzticēties pašvaldībām un nemeklēt neregistrēto nodarbinātību sociālās palīdzības pabalstu saņēmēju vidū, bet gan vairāk uzmanības pievērst uzņēmējdarbībā izplatītajai neregistrētajai nodarbinātībai.

Vērš uzmanību uz uzņēmuma līgumu kā atbilstošāko formu, kādā noformēt līgumattiecības ar pašvaldību māksliniecisko kolektīvu vadītājiem par konkrēta darba veikšanu, jo viņu pienākumi vairāk atbilst uzņēmuma līguma pazīmēm. Dalība amatieru mākslinieciskajos kolektīvos ir brīvprātīga, tādējādi kolektīva izveide un tā vadīšana atkarīga no fakta – būs vai nebūs pietiekams dalībnieku skaits, un šis fakts katru gadu var būt citāds. Attiecīgi ar kolektīva vadītāju parocīgāk ir slēgt terminētu līgumu un šim nolūkam piemērotāks ir uzņēmuma līgums, nevis darba līgums, kuru uz noteiktu laiku drīkst slēgt tikai atsevišķos, būtībā uzņēmuma, gadījumos.

Puses vienojās:

Pieņemt zināšanai.

5. Nodarbinātības attīstības iespējas nākotnē

Ziņo: I.Kalvāne, A.Ašeradens

Izsakās: I.Lipskis, G.Libeks

LM (I.Kalvāne) **informē** par nodarbinātības un mūžizglītības mijiedarbības kontekstā NVA piedāvātajiem pakalpojumiem, kuros parādījusies pozitīva tendence vairāk iesaistīties personām virs 50 gadu vecuma. 2011.gadā bezdarbnieku vecumā 50 gadi un vairāk proporcija dalību NVA pasākumos uzsākušo skaitā bija no 18 līdz 41 % (atkarībā no pasākuma). NVA veidotais bezdarbnieka statistiskais portrets rāda, ka uz 31.03.2012. reģistrēto bezdarbnieku skaitā 33 % ir bezdarbnieki vecumā 50 gadi un vairāk. 2011. gadā NVA izstrādāja 2 jaunas metodikas darbam ar bezdarbnieku mērķa grupu „50 plus”: „Interesu izpēte” klientiem ar augstāko izglītību un „Riska grupu noteikšana”. Arī 2012.gadā turpina tapt jaunas metodikas: „Motivācijas noteikšana – motivācija iesaistīties NVA pasākumos” un „Darbs ar klientiem, kas ir vecāki par 50 gadiem”. 2011.gadā pēc dalības NVA pasākumos bezdarbnieku vecuma grupā „50 plus” darbā iekārtošanās rādītāji svārstās no 7 līdz 35 % (atkarībā no pasākuma).

A.Ašeradens prezentē skatījumu uz nodarbinātības politiku, nepieciešamību mainīt nodarbinātības politikas vadības paradigmas, pārejot no masveida atbalsta bezdarba problēmas risināšanai uz fokusētu atbalstu precīzi izvēlētām mērķa grupām, cieši saistot to ar Latvijas darba tirgus teritoriālajām īpatnībām (darba tirgus koncentrēšanās ar Rīgu), un attiecīgi stiprinot valsts pārvaldes struktūru (kā valsts tā pašvaldību) administratīvās spējas reģionos.

LPS viedoklis:

Lai arī vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs neatbalsta pašvaldību plašākas tiesības veikt uzņēmējdarbību, aicina panākt politisku vienošanos un ļaut pašvaldību kapitālsabiedrībām vairāk iesaistīties dažādās valsts programmās. Pašvaldību tiesības veikt uzņēmējdarbību pavērtu iespējas pašvaldībām aktīvi ietekmēt bezdarba mazināšanas procesus, veidot sociālos uzņēmumus – reāli veicot atstumto cilvēku sociālo rehabilitāciju un integrāciju.

Puses vienojās:

- 1) Pieņemt zināšanai.
- 2) LM nosūtīs sarunu dalībniekiem papildus prezentāciju „Darba tirgus – LM aktualitātes, plānotās izmaiņas, papildus atbalsts”.

Papildus:

LPS aicina Eiropas Savienības struktūrfondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā paredzēt atbalstu ne tikai institūcijām alternatīvo sociālo pakalpojumu attīstībai pašvaldībās, bet veicināt arī pakalpojumu kvalitāti institūcijās un darba apstākļu uzlabošanu šajās institūcijās strādājošajiem.

Eiropas Savienības struktūrfondu atbalstu vajadzētu saistīt ar teritorijas attīstības potenciālu.

Sarunas slēdz plkst. 15.¹⁶

Labklājības ministre

I.Viņķele

Latvijas Pašvaldību savienības priekšsēdis

A.Jaunsleinis

Z.Uzuliņa
67021507
Zane.Uzulina@lm.gov.lv